

Mittuniversitetet
Rektor

Juridiska avdelningen
Karin Lindforss

BESLUT

2005-11-24

Reg.nr 31-5096-04

Mittuniversitetets registrering av studenter vid institutionen för samhällsvetenskap

Bakgrund

Med anledning av uppgifter som förekommit i media före årsskiftet 2004/2005, avseende registrering av studenter vid institutionen för samhällsvetenskap, begärde Högskoleverket i skrivelse som inkom till Mitthögskolan (numera Mittuniversitetet) den 23 december 2004 att få lärosätets kommentarer till uppgifterna. Högskoleverket begärde vidare att eventuella interna utredningar med anledning av uppgifterna skulle bifogas svaret till Högskoleverket. Av de uppgifter som fanns i media framgick att avsteg regelmässigt skulle ha gjorts från behörighetsreglerna och att studenter därför registrerats på kurser de inte var behöriga att läsa. Uppgifterna gjorde också gällande att fler studenter registrerats än vad som rent faktiskt fanns vilket påverkar resurstilldelningssystemet eftersom universitetet tilldelas resurser efter antalet studenter.

Utredning

Högskoleverket har anmodat Mittuniversitetet (MIU) att yttra sig över de påstådda felaktigheterna och därvid särskilt beakta eventuella egeninitierade utredningar.

MIU:s yttrande

MIU har anfört bl.a. följande. MIU gav den 4 januari 2005 Öhrlings PriceWaterhouseCoopers i uppdrag att genomföra en utredning för att granska om registrering av studenter vid institutionen för samhällsvetenskap hanterades på ett felaktigt sätt. Utredaren redovisade sitt uppdrag den 4 mars 2005.

MIU har kommenterat utredningen enligt följande.

Frågan om studenter har registrerats i strid med reglerna om behörighet till högskolestudier

Från och med höstterminen 1997 och fram till den 14 oktober 2002 gällde en generellt tillämplig föreskrift för särskild behörighet vid MIU. Regeln innebar i princip att en student var behörig att läsa på nästa högre studienivå om denne klarat av 15 av 20 poäng på den föregående nivån. Regeln ersattes den 14 oktober 2002 med ett mer flexibelt system där behörighetsreglerna i stället skulle anges i

BESLUT

2005-11-24

Reg.nr 31-5096-04Reg.nr 31-5096-04

Sid 2

respektive kursplan. Utredningen visar att kännedomen i organisationen om de nya bestämmelserna varit bristfällig och att den avsedda regleringen i kursplanerna ofta uteblivit. I kursplanerna har därför i ett flertal fall endast angivits att föregående studienivå skall vara avklarad innan studenten är behörig att söka till nästa nivå. Till följd av detta har i praktiken hårdare behörighetsregler kommit att gälla eftersom det krävts att studenten klarat av 20 poäng på föregående nivå i stället för 15 poäng som tidigare gällde. En sådan behörighetsregel är inte praktiskt möjlig att tillämpa eftersom många studenter inte avslutat föregående studienivå då de skall registreras på nästa nivå. Institutionen har i stället fortsatt att i hög grad tillämpa de föreskrifter som gällde före oktober 2002. Formellt har således studenter, till följd av bristande kännedom om regelverket, antagits och registrerats på en högre studienivå på ett felaktigt sätt. Av utredningen framgår dock att flertalet studenter som, utan att vara formellt behöriga, fått fortsätta studierna på en högre nivå har genomfört de fortsatta studierna med godkänt resultat. Utredaren har även undersökt indikatorer på bristande rutiner vid antagning och registrering. Det har därvid framkommit att uppföljningen av studenternas studieprestationer på vissa kurser varit bristfällig, vilket fått till följd att en oproportionerligt stor andel av de registrerade studenterna inte uppvisat något studieresultat. I huvudsak har utredaren bedömt att bristerna uppkommit till följd av underlåtenhet att vidta åtgärder för att säkerställa att registreringen så långt som möjligt överensstämmer med studenternas studieintentioner.

MIU:s åtgärder

Utredaren har i syfte att motverka liknande brister i framtiden lämnat rekommendationer till förstärkning och kvalitetssäkring av rutiner för antagning och registrering. MIU har tagit fasta på dessa rekommendationer och har inlett ett arbete med att omsätta rekommendationerna till väl fungerande rutiner enligt följande.

Information om aktuella regler för behörighet

Utredarens första rekommendation avser behovet av att aktuella regler för särskild behörighet tydliggörs och förs ut i organisationen och att kursplaner anpassas med aktuella och relevanta krav på särskild behörighet. Rektor har uppdragit åt universitetets institutioner att göra en översyn ämne för ämne av särskild behörighet i kurser på B- till D-nivå. Översynen skall vara genomförd i de kursplaner som gäller från och med höstterminen 2005.

Dokumentation av beslut om undantag från behörighetskraven

Universitetet har möjlighet att genom undantag (dispens) låta studenter som inte uppfyller behörighetskraven fortsätta på nästa studienivå. Det krävs då att institutionen gör en bedömning av vilka förutsättningar studenten har att klara de högre studierna. För studenten är det av stor betydelse att bedömningen är realistisk och korrekt. Utredarens andra rekommendation är avsedd att säkra dokumentationen av de ställningstaganden som gjorts när en student medges undantag från behörighetskraven. Universitetet avser att förtydliga regelverket och informera institutionerna om att underlag för ett beslut om undantag (dispens)

alltid skall arkiveras. Beslutet skall också dokumenteras i studieredovisnings-systemet Ladok.

Skriftligt underlag för att anta student utanför de ordinarie antagningsrutinerna

Utredaren har i en tredje rekommendation föreslagit att det i normalfallet skall krävas ett skriftligt underlag från studenten som registreras på en kurs utom de ordinarie antagningsrutinerna, eller i undantagsfall att registreringsunderlaget i stället atteras av ansvarig lärare. MIU avser att införa en rutin enligt vilken även studenter som ansöker till en kurs direkt vid en institution skall fylla i en ansökningsblankett som därefter arkiveras.

Uppföljning av tidiga avhopp från kurser

Institutionerna bör enligt utredarens fjärde rekommendation följa upp frånvaro för att registreringarna så långt som möjligt skall överensstämma med studenternas intentioner. Vid kurser med obligatorisk närvaro är det inte förenat med några problem att genomföra en sådan uppföljning. Däremot är det svårare att identifiera tidiga avhopp på kurser där undervisningen inte är obligatorisk, eftersom frånvaro inte kan tas till intäkt för att studenten avbrutit studierna. Inom universitetet förs diskussioner om metoder för att ytterligare förstärka rutiner för att i så hög utsträckning som möjligt fånga upp de tidiga avhopp. Bland annat diskuterades möjligheten att vid två tillfällen per termin kontakta samtliga studenter via e-post och uppmana dem att avregistrera sig från de kurser de inte avser att fullfölja. Arbetet med att utforma rutiner för detta har initierats.

Registrering av programstudenter

Enligt utredarens femte rekommendation skall registrering av programstudenter på nästa termins kurs dokumenteras genom närvaro vid upprop alternativt skriftligt underlag från studenten. Rektor har den 28 maj 2003 beslutat att registrering skall ske kurs för kurs. De fel i nu aktuellt avseende som framkommit i utredningen torde därför främst vara hänförliga till bristande kännedom om beslutet. MIU avser att klargöra beslutets innehåll i organisationen.

Uppföljning av studenter som inte visar några resultat

Avslutningsvis har utredaren i sin sjätte rekommendation föreslagit att studenter som längre in på terminen inte uppvisar några resultat regelmässigt bör följas upp, bland annat av studiesociala skäl. Universitetet delar uppfattningen att en sådan uppföljning är viktig och kommer att gå vidare i diskussionerna om hur en sådan uppföljning kan vara ordnad och vilken inriktning den bör ha. Sammanfattningsvis kan konstateras att det förekommit felaktigheter vid registreringen av studenter vid institutionen för samhällsvetenskap. Enligt universitetets uppfattning kan dock problemen i allt väsentligt åtgärdas med stöd av de rekommendationer utredaren utfärdat. De insatser som nu genomförs tar sikte på universitetet som helhet och är inte begränsade till institutionen för samhällsvetenskap. Universitetet har med anledning av detta ärende även en dialog med Riksrevisionen.

BESLUT

2005-11-24

Reg.nr 31-5096-04Reg.nr 31-5096-04

Sid 4

Riksrevisionens rapport

Universitetets rapport till Riksrevisionen den 18 april 2005 har bifogats. Riksrevisionen har granskat Mitthögskolans (numera Mittuniversitetets) årsredovisning daterad 2005-02-18. Riksrevisionen understryker vikten av att Mittuniversitetet säkerställer att intäkter och anslag inte genereras på felaktiga grunder. Om felaktig ersättning utgått skall detta enligt Riksrevisionens uppfattning meddelas regeringen och felaktig ersättning återbetalas till statskassan.

Högskoleverket har inhämtat att universitetet återbetalat medel.

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 6 kap. 7 § högskoleförordningen (1993:100), (HF), skall det i kursplanen anges

1. kursens benämning,
2. kursens poängtal och fördjupningsnivå i förhållande till examensfordringarna,
3. syftet med kursen,
4. det huvudsakliga innehållet i kursen,
5. den kurslitteratur och de övriga läromedel som skall användas,
6. de krav på särskilda förkunskaper och andra villkor som gäller för att bli antagen till kursen,
7. formerna för att bedöma studenternas prestationer,
8. de betygsgader som skall användas,
9. om kursen är uppdelad i delar samt
10. om antalet tillfällen för prov eller praktik- eller motsvarande utbildningsperioder för att bli godkänd är begränsat.

I kursplanen skall det också anges när kursplanen eller en ändring av den skall börja att gälla samt de övergångsbestämmelser och övriga föreskrifter som behövs.

Av 7 kap. 2 § HF framgår att för att bli antagen till grundläggande högskoleutbildning krävs det att sökanden har grundläggande behörighet och dessutom den särskilda behörighet som kan vara föreskriven.

Enligt 7 kap. 3 § HF får en högskola om det finns särskilda skäl besluta om undantag från något eller några behörighetsvillkor. Undantag från något eller några behörighetsvillkor skall göras för sökande som har förutsättningar att tillgodogöra sig den sökta utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren.

Av 7 kap. 7 § HF framgår att de krav på särskild behörighet som ställs skall vara helt nödvändiga för att studenten skall kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Av 7 kap. 19 § HF framgår att den som vill antas till grundläggande högskoleutbildning skall anmäla det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer. Frågor om antagning avgörs av högskolan. Därvid gäller ett maskinellt framtaget besked om antagning såsom högskolans beslut.

Enligt 20 § förvaltningslagen (1986:223) skall ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser

BESLUT

2005-11-24

Reg.nr 31-5096-04Reg.nr 31-5096-04

Sid 5

myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis bl.a. om beslutet rör antagning för frivillig utbildning.

I förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor finns bestämmelser om att varje högskola skall dokumentera uppgifter om dem som ansöker till utbildning, om dem som antas till utbildning och om dem som bedriver studier vid högskolan. Av 2 kap. 3 § förordningen framgår att för varje student skall dokumenteras uppgifter om behörighet, urvalsgrund, antagning, deltagande i utbildning och prov, studieresultat, betyg, tillgodoräknad utbildning eller annan tillgodoräknad verksamhet och examen. Studieregistret får också innehålla de uppgifter om studenter som behövs för resultatredovisning.

Av regleringsbrevet för budgetåret 2005 avseende anslag till universitet och högskolor m.m. framgår under rubriken Verksamhetsgren: Grundläggande högskoleutbildning med stödfunktioner bl.a. följande. De studenter som har avbrutit studierna inom tre veckor efter påbörjad kurs och som under den tiden inte har blivit godkända på något prov skall inte ingå i beräkningen av helårsstudenter.

Högskoleverkets bedömning

Information om aktuella regler för behörighet

Av ovan citerade bestämmelser i högskoleförordningen framgår att varje kursplan skall innehålla de krav på särskilda förkunskaper och andra villkor som gäller för att bli antagen till kursen. De särskilda förkunskaperna indelas enligt förordningen i grundläggande och särskild behörighet. De krav på särskild behörighet som ställs skall vara helt nödvändiga för att studenten skall kunna tillgodogöra sig utbildningen. Högskoleverket konstaterat att det är ett krav enligt förordningen att det framgår av kursplanen vilken behörighet som gäller för respektive kurs. MIU har medgivit att det vid institutionen för samhällsvetenskap inte alltid har framgått av kursplanen vilken behörighet som gäller för respektive kurs och att ett beslut om generellt undantag (dispens) som upphörde att gälla den 14 oktober 2002 fortfarande tillämpats. Universitetet kan inte undgå kritik för detta. Rektor har uppdragit åt universitetets institutioner att göra en översyn ämne för ämne av särskild behörighet för kurser på B- till D-nivå i de kursplaner som gäller från och med höstterminen 2005. Högskoleverket har fått uppgift från MIU i november 2005 om att institutionerna har nått olika långt i arbetet med översynen. Vid vissa institutioner har arbetet avslutats medan det vid andra institutioner ännu återstår en del arbete att utföra. MIU har vidare uppgivit att även om tidsplanen inte fullt ut kunnat hållas pågår ett aktivt arbete med att säkerställa att kursplanerna kommer att innehålla de avsedda behörighetsreglerna.

Dokumentation av beslut om undantag från behörighetskraven

Universitetet får enligt 7 kap. 3 § HF om det finns särskilda skäl besluta om undantag från något eller några behörighetsvillkor. Undantag från något eller några behörighetsvillkor skall göras för sökande som har förutsättningar att tillgodogöra sig den sökta utbildningen utan att uppfylla behörighetsvillkoren.

Av antagningsbeskedet skall framgå om undantag medgivits. I förordningen om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor finns bestämmelser om registrering av studenter. Av 2 kap. 3 § förordningen framgår att för varje student skall dokumenteras uppgifter om bl.a. behörighet vilket även innefattar undantag. Högskoleverket konstaterar att universitetets dokumentation av undantag i studieregistret Ladok överensstämmer med förordningens bestämmelser.

Uppföljning av tidiga avhopp från kurser

Institutionerna bör enligt MIU:s yttrande följa upp frånvaro för att registreringarna så långt som möjligt skall överensstämma med studenternas intentioner. MIU har anfört bl.a. följande. Vid kurser med obligatorisk närvaro är det inte förenat med några problem att genomföra en sådan uppföljning. Däremot är det svårare att identifiera tidiga avhopp på kurser där undervisningen inte är obligatorisk, eftersom frånvaro inte kan tas till intäkt för att studenten avbrutit studierna. Inom universitetet förs diskussioner om metoder för att ytterligare förstärka rutiner för att i så hög utsträckning som möjligt fånga upp de tidiga avhopp. Bland annat diskuteras möjligheten att vid två tillfällen per termin kontakta samtliga studenter via e-post och uppmana dem att avregistrera sig från de kurser de inte avser att fullfölja. Arbetet med att utforma rutiner för detta har initierats. Av regleringsbrevet för budgetåret 2005 för universitet och högskolor framgår som ovan redovisats att någon ersättning inte skall erhållas för de studenter som avbrutit studierna inom tre veckor efter påbörjad kurs och som under den tiden inte blivit godkända på något prov. Det är enligt Högskoleverkets uppfattning därför viktigt att uppföljning görs av tidiga avhopp. Vid uppföljningen måste studenternas rättssäkerhet beaktas.

Skriftligt underlag för att anta student utanför de ordinarie antagningsrutinerna och registrering av programstudenter

Av utredningen framgår att de problem som uppstått vid institutionen för samhällsvetenskap delvis berott på att det saknats underlag för antagning som skett direkt vid institutionen och inte genom universitetets antagningsavdelning centralt. Det har också förekommit att studenter registrerats på kurser utan någon egen viljeförklaring att de faktiskt har för avsikt att läsa kursen. För att säkerställa att studenter som registreras på en kurs utom de ordinarie antagningsrutinerna har för avsikt att läsa kursen har utredaren föreslagit att det i normalfallet skall krävas ett skriftligt underlag från studenten, eller i undantagsfall att registreringsunderlaget i stället atteras av ansvarig lärare. MIU avser att införa en rutin enligt vilken även studenter som ansöker till en kurs direkt vid en institution skall fylla i en ansökningsblankett som därefter arkiveras. Rektor har den 28 maj 2003 beslutat att registrering skall ske kurs för kurs. De fel i nu aktuellt avseende som framkommit i utredningen torde därför främst vara hänförliga till bristande kännedom om beslutet. MIU avser att tydligt klargöra beslutets innehåll i organisationen. Högskoleverket instämmer i universitetets uppfattning att det krävs underlag för antagning av studenter. Programstudenter skall enligt rektors

BESLUT

2005-11-24

Reg.nr 31-5096-04Reg.nr 31-5096-04

Sid 7

beslut 2003 registreras kurs för kurs, men beslutet har inte efterlevts. Det är nödvändigt att MIU gör beslutet känt vid institutionerna så att det efterlevs.

Uppföljning av studenter som inte visar några resultat

MIU:s uppfattning är att studenter som längre in på terminen inte uppvisar några resultat regelmässigt bör följas upp, bland annat av studiesociala skäl. Universitetet kommer att gå vidare i diskussionerna om hur en sådan uppföljning kan vara ordnad och vilken inriktning den bör ha. Högskoleverket ser positivt på den planerade uppföljningen av studenter som inte visar några studieresultat.

Avslutning

I ärendet har Mittuniversitetet medgivit att universitetet inte följt gällande bestämmelser. Det har också framkommit att universitetet inte tillämpat egna bestämmelser och beslut som skulle ha kunnat förhindra att felaktigheter uppstått.

Universitetet har beslutat om åtgärder för att komma till rätta med de påtalade bristerna. Den utredning som universitetet tillsatte och de lösningar universitetet har valt visar att universitetet har tagit intryck av den kritik som framkommit mot antagningen till grundläggande högskoleutbildning vid samhällsvetenskapliga institutionen och vidtagit åtgärder för att lösa frågorna. Högskoleverket utgår ifrån att Mittuniversitetet kommer att genomföra de uppföljningar och åtgärder som föreslagits.

Ärendet avslutas med den kritik som ovan redovisats.

Beslut i detta ärende har fattats av chefsjuristen Annica Lindblom i närvaro av verksjuristen Christian Sjöstrand efter föredragning av verksjuristen Karin Lindfors.

Annica Lindblom

Karin Lindfors

Kopia till

Riksrevisionen